WIKIPÉDIA

Szanszkrit nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A **szanszkrit nyelv** (*/saṃskṛtā vāk/* संस्कृता वाक्), illetve annak korábbi formája, a *védikus óind*, az indoeurópai nyelvcsalád indo-iráni csoportjába tartozik. Az egyik legősibb indoeurópai nyelv, az Észak-Indiát az i. e. 2. évezredben meghódító indoárják nyelve volt, [1] az egyik köznyelvi változatából származnak a mai észak-indiai indoárja nyelvek. Az ókori India és a hindu vallás máig használt, szoros szabályok közé szorított, de választékos és művészi liturgikus nyelve. Tudományos és költői nyelvként hasonló szerepet tölt be az indiai kultúrában, mint a latin és az ógörög az európaiban, központi szerepe van a hindu, a dzsainista és a buddhista hagyományokban. A nevében található „kri” igető azonos eredetű a latin *creare* (teremteni) igével. Legközelebbi rokona az óiráni avesztai nyelv volt. A szanszkrit és az óperzsa nyelv még igen közel álltak egymáshoz, mára azonban a belőlük kialakult modern nyelvek révén (→ perzsa nyelv és ind nyelvek) már eltávolodtak egymástól.

A szanszkrit nyelv ősisége ellenére tehát nem holt nyelv. Napjainkban a hindu liturgián túl használatos például a szépirodalomban is, továbbá egyes számítások szerint több ezerre tehető azon bráhmanáknak a száma, akik anyanyelvi szinten beszélik. [2] A nyelv vizsgálatát Európában meglehetősen későn, a 18. században kezdték meg, mivel a bráhmanok által tanulmányozott tudományokat titkos tanoknak tartották.

Szanszkrit *(saṃskṛtam)*	
Terület	Ázsia
Színhelye és használata	India és Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia egyes részei
Beszélők száma	6106 anyanyelvként (1981); 194 433 idegen nyelvként (1961) fő
Nyelvcsalád	Indoeurópai nyelvcsalád Indoiráni nyelvek Indoárja nyelvek **szanszkrit nyelv**
Írásrendszer	dévanágari írás kannada írás Vatteluttu alphabet Śāradā script Siddhaṃ alphabet Nandinagari Nāgarī script
Rang	*nincs az első 100 között*
Hivatalos állapot	
Hivatalos	India
Nyelvkódok	
ISO 639-1	`sa`
ISO 639-2	`san`
ISO 639-3	`san (http://www.sil.org/iso639-3/d`

Tartalomjegyzék

Név

A szanszkrit nyelv elnevezése a szanszkrit *sáṃskṛta* melléknévből származik, melynek jelentése: összeszerkesztett, kifinomult. A szó töve a *saṃskar*, melynek jelentése: rendezni, összerakni, elkészíteni. Melléknévi értelemben használt szóként a kifejezés csak az epikus és klasszikus költészetben, a Manusmrti-ben és a Mahabharata-ban jelenik meg.

ocumentation.asp?id=san)

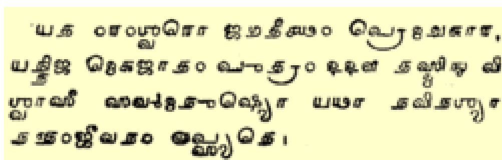
A Wikimédia Commons tartalmaz *Szanszkrit nyelv* témájú médiaállományokat.

A szó mindig is a kifinomult, kulturális nyelvre vonatkozott, mely definíció szerint „szent” és „kifinomult” célokat szolgált. A szanszkrit nyelvnek ezt a változatát papok, az uralkodói réteg és a tudósok használták, a nép nyelvével ellentétben, melyre *prākṛta*-ként hivatkoztak, és ami több dolgot is jelenthet, többek között: természetes, közönséges.

Hangrendszer, ragozás

Hangrendszerében fellelhetők (a többi indoeurópai nyelvtől eltérően) a hehezetes zöngés mássalhangzók /gh, dh, bh/ és megkülönbözteti a rövid és hosszú magánhangzókat /i, í stb/. Ez lehetővé teszi az ógöröghöz, latinhoz hasonló időmértékes verselést. A névszók három nemet különböztetnek meg: hímnem, nőnem, semlegesnem. Az egyes és többes szám mellett létezik a kettős szám is. (dualis → ógörög, ószláv, mai nyelvek közül szlovén, alsó-szorb, felső-szorb)

Források, írás

Szanszkrit szöveg grantha írással

A legkorábbi ismert szanszkrit nyelvű szöveg a Rigvéda (/*ṛgveda*/ ऋग्वेद), amely része a korai hinduista kánonnak (Védák). (Valójában a védák nyelve nem szanszkrit, hanem a szanszkrithoz nagyon közel álló és vele közös őstől származó védikus óind. A tényleges szanszkrit nyelv az i. e. 4. században kristályosodott ki.)

A legtöbb szanszkrit szöveget az ókori és középkori Indiában írták. Mivel a szanszkrit nyelvet igen hosszú időn át hatalmas területen használták, szanszkrit írás nem létezik; különböző korokban és területekben más-más ábécét használtak a leírására. A mellékelt ábrán a Dél-Indiában, tamil nyelvterületen szanszkrithoz használt grantha írás látható; manapság leggyakoribb az észak-indiai dévanágari (devanāgarī देवनागरी) ("istenvárosi") nevű betűírás, amely feltételezések szerint az i. e. 9. sz.-i föníciai ábécére vezethető vissza. Az írás balról jobbra olvasandó. A szanszkrit nyelvben leggyakoribb "a" hangot mássalhangzó után nem jelöli külön jellel- abugida írásrendszerek - tehát egy t hangot jelölő karakter ta-nak olvasandó, mint szókezdő betű azonban két jele is van a dévanágariban.

Nyelvi példák

A Bhagavad-gíta első versszaka:

| धृतराष्ट्र उवाच
धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः
मामकाः पाण्डवाश चैव किम अकुर्वत संजय ||

dhṛtarāṣṭra uvāca
dharma-kṣetre kuru-kṣetre samavetā yuyutsavaḥ
māmakāḥ pāṇḍavāś caiva kim akurvata sañjaya ||

Dhritarástra így szólt: Óh, Szanydzsaja, mit tettek fiaim és Pándu fiai, miután harcra vágyva összegyűltek a kuruksetrai zarándokhelyen? |-

Példamondat az emberi jogok egyetemes nyilatkozatából (kiejtés egy anyanyelvi beszélőtől (http://www.omniglot.com/soundfiles/udhr/udhr_sanskrit.mp3)):

Sarvē mānavāḥ svatantratāḥ samutpannāḥ vartantē api cha, gauravadrśā adhikāradrśā ca samānāḥ ēva vartantē. Ētē sarvē cētanā-tarka-śaktibhyāṁ susampannāḥ santi. Api ca, sarvē'pi bandhutva-bhāvanayā parasparaṁ vyavaharantu.

Kutatásának története

A nyelv vizsgálatát Európában meglehetősen későn, a XVIII. sz.-ban kezdték meg, mivel a bráhmanok által tanulmányozott tudományokat titkos tanoknak tartották.

A 18–19. században tévesen feltételezték, hogy a szanszkrit nyelv volt az indoeurópai nyelvek őse. Ez a nézet elsősorban Adolph Picket elmélete volt, aki Írországot, és az íreket próbálta etimológiailag az árjákkal kapcsolatba hozni. [3] August Schleicher (1831–1868) volt az első aki szakított azzal, hogy a szanszkrit alak szerepeljen, mint egy szó legrégibb formája, hanem ehelyett rekonstruálható PIE (proto-indoeurópai) nyelvi alapgyököket állapított meg. [4]

Kapcsolódó cikkek

- Szanszkrit szójegyzék

Jegyzetek

1. Makkay Indoeurópai 158. o.
2. Vekerdi Világ nyelvei
3. Pictet Celtic Sanscrit
4. Makkay Indoeurópai 35. o.

Források

- ↑ **Vekerdi Világ nyelvei:** Vekerdi József. *Világ nyelvei*. Budapest: Akadémiai kiadó, 1294., 1296. o. (2000). ISBN 963-05-7597-3
- ↑ **Makkay Indoeurópai:** Makkay János. *Az indoeurópai népek őstörténete*. Gondolat•Budapest (1991). ISBN 963-282-418-0
- ↑ **Pictet Celtic Sanscrit:** Adolphe Pictet: *De l'affinité des langues celtiques avec le Sanscrit.* 1837.

További információk

- A szanszkrit nyelv (https://web.archive.org/web/20070110200752/http://jeindia.hu/index.php/docs/460)
- Pātañjalayogasūtram (https://www.academia.edu/7556322/Patañjali_A_jóga_vezérfonala) Fórizs László honlapján (https://web.archive.org/web/20171030022139/http://tkbf.academia.edu/LaszloForizs)

Idegen nyelven:

- Links to Sanskrit resources (http://sanskrit.inria.fr/portal.html)
- *A világ nyelvei*. Akadémiai Kiadó (1999). ISBN 963-05-7597-3
